

Honchar Kateryna, Rohatiuk Alla. Self-evaluative Utterances of Boasting as a Linguistic Means of Expressing Self-identification of a Speaker. The article deals with the analysis of the phenomena of identification and self-identification and linguistic means of expressing the self-identification of the speaker in the process of communication. Self-identification is considered as a mechanism of formation of identification in the result of which each person refers himself to a certain social group. Self-identification is a necessary element which ensures harmonic life of a person in a given society, his/her acceptance of the values, norms, traditions existing in a given society. Special attention is paid to the description of the functional peculiarities of the self-evaluative utterances of boasting as one of the major language forms of realization of self-categorization of a speaker. The analyzed utterances are characterized by different forms of idealization of self-concept and they differ as to the parameters of self-identification. Some gendered properties of self-identification expressed by the self-evaluative utterances of boasting are pointed out.

Key words: identification, self-identification, self-evaluative utterance of boasting, self-identificative utterance.

Стаття надійшла до редколегії
14.03.2014 р.

УДК 811'112.2'42:316.647.8

Олена Грибок

Вплив стереотипів на типові моделі послідовності комунікативних ходів у німецькому побутовому дискурсі

У статті досліджено секвенційну організацію німецького побутового дискурсу, подано визначення термінів «типова модель», «комунікативний хід», «мовленнєвий акт», наведено характеристику основних сфер мовленнєвої діяльності комунікантів, виявлено релевантні чинники впливу стереотипів на типові моделі послідовності комунікативних ходів співрозмовників у німецькому побутовому дискурсі, наведено основні види ініціюючих та реактивних ходів співрозмовників, з'ясовано причини виникнення відмінних стереотипів німецької лінгвостильності та продемонстровано потенційні наслідки ігнорування або недотримання базових стереотипних уявлень у комунікативному процесі.

Ключові слова: секвенційна організація дискурсу, стереотип, ідіолектальний стереотип, комунікативний хід, ініціюючий хід, реактивний хід.

Постановка наукової проблеми та її значення. Розвиток теорії мовленнєвих актів характеризується залученням до аналізу положень конwersаційного аналізу та загальної теорії діяльності. Таке поєднання характерне для функціональної прагматики [1; 2]. Мовна чи немовна дія у визначений пункт розглядається як вибір із різних можливих альтернативних дій. Їх послідовність дає змогу визначити типові зразки мовленнєвої взаємодії, які характеризують певний тип дискурсу. Такі моделі дій – це форми стандартизованих варіантів дій, які оновлюються й реалізуються в певних комунікативних ситуаціях. Комуніканти, усвідомлюючи свої наміри, намагаються різними способами їх реалізувати. Кожна окрема модель містить потенціал для реалізації таких цілей та структурована згідно з ними. Різні дії комунікантів зумовлюються індивідуальними цілями (Ziel) та суспільною доцільністю (Zweck).

Грунтуючись на основних положеннях теорії мовленнєвих актів і теорій, які є її розвитком, Габрієла Грефен розрізняє три суспільно значимі сфери (Zweckbereiche) мовленнєвої діяльності: передача знань («Transfer des Wissens»); координація дій («Handlungskoordination»); вираження відчуттів («Ausdruck von Empfindungen») [2, с. 179].

Актуальність дослідження полягає в з'ясуванні шляхів досягнення балансу у триєдності сфер мовленнєвої діяльності задля успішності комунікації, яка й зумовила мету статті – аналіз потенційного впливу експліцитно й імпліцитно виражених стереотипів на секвенційну організацію комунікативної події. **Завдання** дослідження – виявити вплив на типові моделі послідовностей мовленнєвих актів у німецькомовному побутовому дискурсі й прогнозування потенційних наслідків мовленнєвих дій комунікантів. При цьому використовують терміни «мовленнєвий акт» і «комуні-

кативний хід», вони не синонімічні, оскільки один комунікативний хід може містити декілька мовленнєвих (іллокутивних) актів. Два терміни можуть замінювати один одного, якщо один комунікативний хід містить один іллокутивний акт.

Кожна із зазначених сфер характеризується «своїми» комунікативними діями. Передача знань здійснюється асертивами та квеситивами, які поєднуються в послідовності. Для сфери координації дій характерні директиви та комісиви, для сфери вираження почуттів і відчуттів – експресиви. Зазначені мовленнєві акти поділяють на різні підвиди, які, відповідно, задають різні зразки комунікативних дій та взаємодій. Комунікативні ходи співрозмовників пов'язані не тільки тематично, а й комунікативно-функціонально. Ініціюючий хід комуніканта детермінує реагуючий хід співрозмовника. Питання (квеситив) прогнозує відповідь, навіть якщо відповідь буде неінформативною, але відповідна реакція обов'язкова. Як приклад наведемо такі конвенційні послідовності комунікативних ходів: *FRAGE* → *ANTWORT*; *KOMPLIMENT* → *REAKTION auf KOMPLIMENT (DANK/ HERUNTERSPIELEN/ ZURÜCKWEISUNG)*; *GRUSS* → *GEGENGRUSS*; *VORWURF* → *REAKTION auf VORWURF (RECHTFERTIGUNG / ENTSCHULDIGUNG/ GEGENVORWURF)*; *VORSCHLAG* → *ANNAHME oder VERWERFUNG des VORSCHLAGS/ ANNAHME unter MODIFIKATIONEN etc* [5, с. 280].

До таких конвенційних взаємодій комунікативних ходів можна віднести також *EINLADUNG* → *ZUSAGE/ ABSAGE* та інші.

Розглядаючи ті чи ті послідовності мовленнєвих актів, науковці диференціюють різні їх підвиди в межах певного типу, відповідно уточнюючи різні можливості секвенційної організації діалогу. Відомий німецький лінгвіст Гйотц Хінделанг, як і Мартін Юнг, наприклад, наводить такі можливі реактивні акти на ініціюючий мовленнєвий акт *FRAGE: ANTWORT GEBEN, PASSEN, VERWEIGERN, ZURÜCKWEISEN, AUSWEICHEN, GEGENFRAGE* і *KLÄRUNGSFRAGE* [3, с. 101–102; 4, с. 45].

Кожна сфера спілкування містить власні стереотипи. За умови їх дотримання вони вносять у спілкування менше дисонансу. Порушення кооперативності відбувається при ігноруванні відомих стереотипів одним із комунікантів, або в спілкуванні представників різних соціальних груп, соціальні стереотипи яких різняться, тощо. Наприклад, при зустрічі, прощанні наявні загальнонаціональні нормативні стереотипи поведінки (мовні конвенції), які диктують правила етикету. Однак їхнє порушення призводить до комунікативної невдачі. Порівняймо дві ситуації:

1. *Herr Vogt öffnete die Tür. <...> Überrascht musterte er uns und hob fragend die Augenbrauen. «Sie wünschen bitte?»*

«Mein Name ist Sanders. Wir sind vor ein paar Tagen in das Haus Nummer vier eingezogen und möchten uns gern bekannt machen. Immer hin sind wir jetzt Nachbarn und halten es für richtig, daß wir uns gegenseitig kennenlernen». <...>

Einen Augenblick zögerte Herr Vogt, dann geruhte er, uns hereinzubitten. «Das finde ich aber sehr aufmerksam, äh, ja, sehr aufmerksam finde ich das. Wenn Sie vielleicht eintreten wollen...» [8, с. 49].

2. *Inzwischen hatten wir das Haus Nr. 12 erreicht. Rolf klingelte. Eine Zeitlang tat sich gar nichts. Dann hörten wir Schritte und leises Sprechen. Schließlich öffnete sich die Tür eine Handbreit. Hinter einer massiven Sicherheitskette lugte ein spitznasiges Gesicht hervor. «Was wollen Sie?»*

«Mein Name ist Sanders. Ich bin...»

«Wir kaufen nie etwas an der Tür!» unterbrach die Spitznasige Rolfs Sprüchlein.

«Ich will Ihnen ja gar nichts verkaufen. Wir sind Ihre neuen Nachbarn und möchten uns lediglich bekanntmachen».

«So? Nachbarn sind Sie? Die anderen kennen wir auch nicht. Wir verkehren mit niemandem. Mit Ihnen werden wir auch nicht verkehren! Guten Tag!» Unter Kettengerassel knallte die Tür wieder zu [8, с. 52].

У наведених розмовах простежуємо таку послідовність комунікативних кодів:

1) Spr. 1: *FRAGE* → Spr. 2: *SICH VORSTELLEN + ERKLÄRUNG + ARGUMENTATION* → Spr. 1: *POSITIVE BEWERTUNG (ZUSAGE, ENTGEGENKOMMEN), EINLADUNG zum EINTRETEN;*

2) Spr. 1: *FRAGE* → Spr. 2: *SICH VORSTELLEN* → Spr. 1: *UNTERBRECHUNG + BEHAUPTUNG (falsche Präsupposition)* → Spr. 2: *KORREKTUR + ERKLÄRUNG* → Spr. 1: *RÜCKFRAGE, BEHAUPTUNG, ABSCHIED (ZURÜCKWEISEN).*

Перша розмова будується за вимогами етикету, діє принцип ввічливості. *FRAGE* виражається відповідним мовним стереотипом – питальним реченням *Sie wünschen bitte?* Перший мовець увічливо (маркер увічливості *bitte*) цікавиться метою візиту незнайомих людей. Другий мовець представляє

себе, пояснює мету візиту, наводить аргументацію, актуалізуючи імпліцитний стереотип «Die Nachbarn muß man kennen». Перший мовець схвалює намір та запрошує нових сусідів зайти в будинок.

Друга розмова демонструє повне порушення правил етикету, принципу ввічливості, відповідно, недотримання мовних стереотипів. FRAGE оформлюється з порушенням мовного стереотипу розмови з незнайомими людьми: Was wollen Sie? (відсутність маркера ввічливості *bitte*, замість увічливого *wünschen*, ужито нетипове для таких питань модальне дієслово *wollen*), перебивання (UNTERBRECHUNG), хибна пресупозиція: *Man versucht an der Tür etwas zu verkaufen: Wir kaufen nie etwas an der Tür*, ігнорування корекції (KORREKTUR), зворотне запитання (RÜCKFRAGE) з явним негативним ставленням: *So? Nachbarn sind Sie?*, несприйняття стереотипу «Die Nachbarn muß man kennen», образливе «Guten Tag», яке є формулою привітання, а не прощання, зачинені двері – усе це призводить до комунікативної невдачі. Отже, основна причина такої невдачі – ігнорування і мовних, і ментальних стереотипів. Що ж стало причиною такого небажання налагоджувати контакти з іншими людьми (у цьому випадку й із сусідами)? Це стає зрозумілим набагато пізніше з тексту (знання тексту – Textwissen). До речі, в українській дійсності, коли критикують замкнутий спосіб життя окремих людей, то наводять такий аргумент: «Вони не знають навіть своїх сусідів». Із двох наведених розмов перша скерована на кооперативність, друга – на конфліктність із боку одного зі співрозмовників. Відповідно, перша коротша за обсягом, містить стандартні для таких ситуацій комунікативні ходи, друга ж потребує додаткових зусиль, відповідно – додаткових комунікативних ходів. Як наслідок, вона довша за обсягом, містить незапрограмовані комунікативні коди (марковані як «mit nicht präferierter Option») [6, с. 56].

Кожне суспільство також виробило власні мовні кліше для ситуації прощання. Вони обов'язково містять слова подяки за прийом. Проте нездійснені очікування гостей, які ґрунтуються на стереотипах домашнього затишку, призводять до того, що гість за прагненням якомога скоріше залишити помешкання господарів забуває про мовний стереотип прощання. Наприклад, візит знайомства: *Reinlichkeit war offensichtlich nicht Frau Frieses Stärke. Auf dem Parkettboden klebte Lehm, auf dem abgetretenen Teppich lag Zigarettenasche, und die ehemals weißen Gardinen waren grau. Alles wirkte irgendwie verstaubt, sogar der Gummibaum in der Ecke ließ trübsinnig die Blätter hängen. <...> Endlich kam auch Frau Friese zurück <...> und machte Männer darauf aufmerksam, daß der Hund noch Gassigehen mußte.*

«Sonst pinkelt er wieder in den Flur!» Friese erhob sich, und wir erhoben uns mit ihm. «Wo ist die Leine?»

«Die hängt an der Türklinke!» Frau Friese stöckelte in den Flur und trat in Mausis Freßnapf. «Verdammtes Mistvieh!» Das Mistvieh jaulte und schnappte zu. Frauchen schrie, Herrchen suchte die Leine, um den Übeltäter damit zu verdreschen, dabei öffnete sich die Haustür und Mause türmte. Wir ebenfalls.

«Vielen Dank für den Kognak und einen schönen Abend noch!» rief ich zurück ins Dunkel, denn mein Gatte schien seine Erziehung vergessen zu haben und eilte schnurstracks davon» [8, с. 64–65].

На фоні описаної ситуації відбувається ніби «розбалансована» розмова між комунікантами з такою послідовністю комунікативних ходів:

Spr. 1: AUFFORDERUNG (in der Form der ERINNERUNG) + ARGUMENTATION → Spr. 2: FRAGE → Spr. 1: ANTWORT + nonverbale Handlung + EXPRESSIV (Reaktion auf das Benehmen des Hundes).

Стереотип німців ORDNUNG та SAUBERKETT формують очікування й сприйняття атмосфери в помешканні. Відсутність порядку та чистоти в домі, не привчена до порядку собака стали причиною небажання сусідів затримуватися в гостях та виникнення бажання якомога скоріше залишити цей будинок, навіть належним чином не попрощавшись.

Слова загального вжитку в контексті власного досвіду можуть актуалізувати в співрозмовників неоднакові стереотипи, що призводить до непорозуміння, для усунення якого потрібні додаткові комунікативні ходи. Продемонструємо сказане на прикладі слів *Tapetenwechsel*, *Umzug*, *Maler*. У словнику значення слова *Tapetenwechsel* трактується як *Wechsel der Umgebung* [9, с. 1211]. Проте *Tapetenwechsel* може асоціюватися з ремонтом і малярами. Слово *Umzug* має одне із значень *Wohnungswechsel* [9, с. 1268]. Однак *Umzug* може пов'язуватися зі зміною функціонального призначення кімнат у квартирі (наприклад, робочий кабінет перенести у спальню, а спальню влаштувати там, де був робочий кабінет). Коли чоловік заводить розмову про *Tapetenwechsel*, дружина відразу

реагує на *Tapetenwechsel* як на запланований ним ремонт. Її негативна реакція засвідчує актуалізацію негативного стереотипу щодо ремонтних бригад (малярів): «Nicht schon wieder die Maler!» Наведемо всю розмову, яка переривалась у часі, але подружжя продовжує після повернення чоловіка додому.

«Ich brauch' Tapetenwechsel ... Was hältst du davon?»

«Nicht schon wieder die Maler!» jammerte ich, weise geworden durch die Erfahrung, daß Rolfs Aktivitäten sich darin erschöpfen, Tapeten oder Kacheln auszusuchen, einen Kasten Bier zu holen und sich mit den Vertretern der handwerklichen Zünfte über die politische Lage zu unterhalten. <...>

«Ich rede nicht von Malern! Ich rede von einem Umzug!» <...> «Wir sprechen heute Abend darüber. Jetzt muß ich weg! Tschuß!» Die Wohnungstür schlug zu.

«Ich brauch' Tapetenwechsel...» klang es aus dem Treppenhaus.

Ich nicht!

Während ich das Bad aufräumte, überlegte ich, was Rolf wohl mit «Umzug» gemeint haben könnte. Er hatte zwar schon des öfteren den Wunsch geäußert, sein Arbeitszimmer in das jetzige Schlafzimmer zu verlegen <...>.

«Was hältst du von einem Umzug nach außerhalb? Ich habe da etwas an der Hand. Reihenhaus in einer Neubausiedlung am Stadtrand». <...> [8, с. 7–11].

Розмова між подружжям розпочалася вранці та була продовжена ввечері після повернення чоловіка додому. Послідовність комунікативних ходів така:

Am Morgen:

Spr. 1: BEHAUPTUNG + FRAGE → Spr. 2: WIEDERSPRECHEN (negative Stellungnahme) →

Spr. 1: KORREKTUR, VERSPRECHEN, ASSERTIV, ABSCHIED NEHMEN.

Am Abend:

Spr. 1: FRAGE, VORSCHLAG, BEHAUPTUNG. usw. (<...>)

Перший комунікативний хід KORREKTUR – наслідок контексту дії ситуації. Порушення кооперативної максими модальності *Modalität* (*Sei klar und deutlich!*) призводить до нерозпізнавання інтенції поставленого запитання. Запитання повторюється через конкретизацію: *davon* → *Tapetenwechsel*. Ужита лексема *Tapetenwechsel* викликає миттєву асоціацію з малярами й ремонтом. Дружина категорично заперечує («Nicht schon wieder die Maler!»). Актуалізується негативний стереотип щодо малярів та ремонту в домі. Знову відбувається корекція мовцем (комунікативний хід KORREKTUR), уживаючи лексему *Umzug*. Вжиту лексему *Umzug* дружина сприймає під впливом неодноразово раніше висловленого бажання чоловіка поміняти кімнати (спальню – на робочий кабінет, а кабінет – на спальню) саме як «переїзд» у межах їхньої квартири. Упродовж дня вона повертається до цього питання, підшукує аргументи, якими має намір переконати чоловіка відмовитися від цієї ідеї. Проте, як з'ясувалося, чоловік мав на увазі переїзд на нове місце проживання. Цей приклад яскраво засвідчує, до чого призводить порушення комунікативних максимум (принцип кооперативності Грайса), хибність прагматичних пресупозицій (передбачається, що предмет розмови відомий) та дія стереотипів: розмова, яка б могла містити 2–3 комунікативні ходи, розтягнулася на весь ранок і вечір.

Наведення етнічного негативного гетеростереотипу в якості імпліцитного порівняння сприяє скорішому досягненню компромісу. Наприклад:

Der gefürchtete Abend war da. Rolf hatte vergessen, Blumen zu besorgen, und inspizierte den Garten. «Ob ich ein paar Wicken abschneide?»

«Die sehen so popelig aus. Du mußt wirst dich wohl von den Nelken trennen!»

«Aber mehr als fünf Stück kommen nicht in Frage! Die blühen doch erst seit drei Tagen, ich hab' sie noch gar nicht richtig genießen können».

«Wer hat eigentlich das Gerücht aufgebracht, nur Schotten seien geizig». Rolf knurrte, schnitt noch zwei Blümchen ab und wickelte den Strauß in hellbraunes Seidenpapier. <...> [8, с. 190].

Spr. 1: RATFRAGE (deliberative Frage) → Spr. 2: ANTWORT (implizite VERNEIHUNG) AUFFORDERUNG (Konkurrenzform des Imperativs) → Spr. 1: ZUSAGE mit Einschränkung + ARGUMENTATION → Spr. 2: RHETORISCHE FRAGE (impliziter Vergleich mit geizigen Schotten) → Spr. 1: non-verbale HANDLUNG (Befolgen des Rates).

Сумніваючись щодо квітів (*Wicken*), мовець запитує поради у дружини (RATFRAGE) й отримує негативну відповідь. Водночас дружина спонукає його зрізати *Nelken* (VERNEIHUNG + AUFFORDERUNG). Він погоджується із застереженням (ZUSAGE mit Einschränkung) і наводить аргу-

ментацію (ARGUMENTATION). Дружина приписує йому якість, яка є стереотипною для характеристики шотландців (етнічний негативний гетеростереотип: *Die Schotten sind geizig*). Це слугує переконливим засобом для досягнення компромісу (non-verbale HANDLUNG). Такий приклад підтверджує спостереження дослідників, що гетеростереотипи переважно негативні, а автостереотипи – позитивні.

Ідеолектальні стереотипи заважають співрозмовникам прийти до спільного рішення, що впливає на секвенційну організацію розмови. Показова щодо цього новела Барбари Ноак «*Das Kind braucht einen Namen*» (Брігітте Зедльхубер чекає на дитину. Зібралися друзі. Розмова зайшла про ім'я дитини).

Spr. 1: «*Wißt ihr denn nun endlich, wie es heißen soll?*»

Spr. 2: «*Ja, <...> wir dachten an Angela. Angela ist ein schöner Name*».

Spr. 3: «*Na ja <...> aber ich kannte mal eine, die hatte Warzen an den Händen. Seither denke ich bei Angela immer an Warzen*».

Spr. 4: «*Wir hatten auch ein Mädchen mit Warzen in der Klasse, aber die hieß Elisabeth*».

Spr. 1: «*Nennt das Kind bloß nicht Elisabeth*», sagt Gustl, denn er ist einmal mit einer befreundet gewesen, die ihm anonyme Gemeinheiten schrieb, als es aus war. «*Was haltet ihr von Manuela?*»

Spr. 2: «*Du spinnst. Da können wir unser Kind ja gleich Soraya nennen. Unser Kind braucht einen blonden Namen. Aber nichts Nordisches, das paßt nicht zu Sedlhuber*».

Spr. 5: «*Was paßt denn zu Sedlhuber?*»

Spr. 6: «*Angela*». usw. *Was immer wir den Sedlhubsers anbieten – ob Claudia, Annette, Charlotte, Marie, Constanze, Natalie, Ariane – sie lehnen ab* [7, с. 158].

Пропозиції стосовно імені для дитини робилися далі, жодна не влаштовувала когось із друзів чи самих батьків. Народився хлопчик і назвали його Даніелем. Наведений фрагмент розмови засвідчує, що кожен із комунікантів знав людину з певним іменем. Негативне ставлення до цієї людини й сформувало негативний стереотип (упередження) щодо імені, яке вона мала. Відповідно, довготривала розмова будувалася за єдиним сценарієм із такою послідовністю комунікативних ходів: FRAGE → ANTWORT → GEGENARGUMENT + VORSCHLAG → GEGENARGUMENT + VORSCHLAG → GEGENARGUMENT + VORSCHLAG.

Як аргументи названо різні ідіолектальні стереотипні уявлення проти того чи того імені. Консенсусу так і не досягнуто. Але дискусія через деякий час припинилася, коли стало відомо, що після народження хлопчика батьки назвали його Даніелем.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, стереотипи впливають на типові зразки мовленнєвої поведінки, вимагають додаткових комунікативних ходів заради досягнення компромісу. Недотримання/ігнорування стереотипів може призвести до комунікативних девіацій або потенційного комунікативного провалу. Непорозуміння викликає порушення мовних кліше етикетної поведінки, амбівалентність актуалізації стереотипів зумовлена застосуванням певних загальноживаних слів, що спричиняє хибність пресупозицій та порушення принципу кооперативності. Конфронтативність у спілкуванні може спричинити різні ідеолектальні стереотипи (які є стереотипами чи стереотипоїдами окремих людей).

Перспективні дослідження секвенційної організації німецькомовного побутового дискурсу, порівняно з українським, а також з'ясування основних чинників утворення ідіолектальних стереотипів у межах окремої лінгвоспільноти.

Джерела та література

1. Ehlich K. Sprachliche Handlungsmuster / K. Ehlich, J. Rehbein // Soeffner H.-G. (Hg.) Interpretative Verfahren in den Sozial- und Textwissenschaften. – Stuttgart : Metzler, 1997. – S. 243–274.
2. Graefen G. Germanische Sprachwissenschaft: Deutsch als Erst-, Zweit- oder Fremdsprache / Gabriele Graefen, Martina Liedke. – [2 Aufl.]. – Tübingen : UTB, 2012. – 313 s.
3. Hindelang G. Einführung in die Sprechakttheorie: sprechakte, äusserungsformen, sprechaktsequenzen / Gutz Hindelang. – [5 Aufl.]. – Berlin ; New York : Walter de Gruyter GmbH & Co KG, 2010. – 159 s.
4. Jung M. Vergleichende Diskurslinguistik. Überlegungen zur Analyse national heterogener Korpora (zusammen mit Karin Böke, Thomas Niehr und Martin Wengeler) / Karin Böke // Thomas Niehr (Hg.) : Einwanderungsdiskurse. Vergleichende diskurslinguistische Studien. – Opladen : Westdeutscher Verlag, 2000. – S. 11–36.
5. Linke A. Studienbuch Linguistik / A. Linke. Auflage : 5., erw. A. – Tübingen : Niemayer, 2014. – 544 s.

6. Bußmann H. Lexikon der Sprachwissenschaft / H. Bußmann. – 2., völlig neu bearbeitete Auflage. – Stuttgart, Kröner, 1990. – 904 s.
7. Noak B. Das Kind braucht einen Namen / Barbara Noak. – München : Wilhelm Heyne Verlag, 2008. – S. 158–162.
8. Sanders E. Radau im Reihenhause / Evelyn Sanders. – München : Wilhelm Heyne, 1986. – 348 s.
9. Wahrig G. Deutsches Wörterbuch / G. Wahrig. – Bertelsmann Lexikon Verlag GmbH, Göttersloh. – München, 1991. – 1493 s.

Грибок Елена. Влияние стереотипов на типичные модели последовательности коммуникативных ходов в немецком бытовом дискурсе. В статье исследована секвенциальная организация немецкого бытового дискурса, приведены определения терминов «типичная модель», «коммуникативный ход», «речевой акт», даётся характеристика основных сфер речевой деятельности коммуникантов, определены релевантные факторы влияния стереотипов немецкого лингвосообщества на типичные модели последовательности коммуникативных ходов собеседников в немецком бытовом дискурсе, приведены основные виды иницирующих и реактивных ходов собеседников, определены основные причины возникновения различных стереотипов немецкого лингвосообщества и продемонстрированы потенциальные последствия игнорирования или несоблюдения базовых стереотипных представлений в коммуникативном процессе.

Ключевые слова: секвенциальная организация дискурса, стереотип, идиолектальный стереотип, коммуникативный ход, иницирующий ход, реактивный ход.

Hrybok Olena. Influence of Stereotypes on the Typical Models of Communicative Moves' Sequence in the German Everyday Discourse. The article deals with the sequence organization of German everyday discourse. The author gives the definitions of terms «typical model», «communicative move», «speech act». The main spheres of the speech activities of the speakers are characterized. The relevant factors of influencing German stereotypes on the typical models of communicative moves' sequence in the German everyday discourse are identified. The main types of initiating and reactive moves are demonstrated. The main reasons of the appearing of the different stereotypes of the German people are identified. The author identifies the potential results of ignoring the stereotypes and not following the basic stereotypes in communicative process.

Key words: sequential organization of discourse, stereotype, idiolectic stereotype, communicative move, initiating move, reactive move.

УДК 81'42:811.111-26

**Ірина Кузнєцова,
Ганна Кузнєцова**

Засоби передачі прихованого смислу в англomовному художньому дискурсі: прагмакогнітивний аспект

У статті здійснено спробу обґрунтування доцільності такого напрямку лінгвістичних досліджень, який розкриває прагматичні якості та когнітивне підґрунтя різних видів імпліцитного мовлення в англomовному художньому дискурсі. Ставиться завдання щодо виявлення всієї сукупності видів імпліцитного мовлення й дослідження засобів, які його актуалізують.

Ключові слова: прагматика, когнітивний аспект, імпліцитне мовлення.

Постановка наукової проблеми та її значення. Мета художнього твору – донесення до читача певних смислів, ідей, думок, теорій автора, багато з яких виражені непрямо, імпліцитно, або навіть зашифровано, якщо того бажає автор. На інтерпретації та декодуванні цих смислів й ідей ґрунтується вся інтерпретація художнього тексту як лінгвістична дисципліна. У розумінні або розшифровці таких смислів і полягає часто головна естетична та інтелектуальна насолода читача при сприйманні художнього твору. Іншими словами, будь-який літературний твір виконує певний набір прагматичних завдань різної якості: інформативних, естетичних, інтелектуальних, емотивних й ін., які детерміновані інтенцією автора.